

Yazılar:

GRAFİKERLER MESLEK KURULUŞU

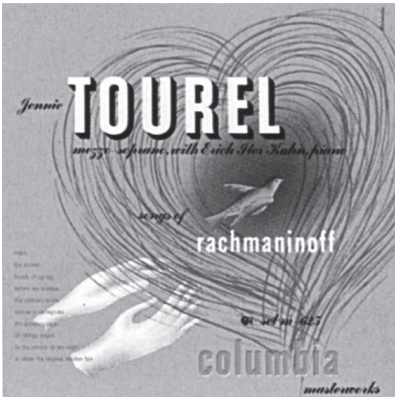
Steinweiss'a kapağından değer biçmek

Gerrit Terstiege

Form 231

Çeviri: Ash Merten

Alex Steinweiss uzunçalar albüm kapaklarının babası olarak görülür fakat adını ve işlerini bilen çok az kişi vardır. Artık bu değişiyor. Taschen Yayınevi geçtiğimiz günlerde Steinweiss hakkında muazzam bir resimli kitap yayınladı.

Üç yıl önce, Steven Heller Berlin'deki Typo konferansını Alex Steinweiss konulu bir dersle açtığına, biraz utandığımı hatırlıyorum. O zamana kadar Steinweiss'in adını hiç duymamıştım. Oysa ki, en önemli plak kapağı tasarımcılarını bildiğimi, hatta çoğunun işlerine de sahip olduğumu düşünüyordum. 2003'te bu durum, yakın zamanda Steinweiss ile ilgili 400 sayfalık ve birkaç kilo ağırlığında bir monografi yayınlamış Amerikalı sanat yönetmeni Kevin Reagan için de geçerliydi. Grammy ödüllü tasarımcı senelerdir müzik endüstrisi için çalışıyor olmasına ve Madonna, Sonic Youth ve Beck gibi isimler için CD kapakları tasarlamış olmasına rağmen Steinweiss'i tanımıyordum. Los Angeles'ta düzenlenen Entertainment Packaging Summit (Eğlence Sanayi Ambalajlama Zirvesi)'ndeki katılımcılardan birine, takdim edilen Alex Ödülleri'nin kimin adını taşıdığına sorana kadar bu durum değişmedi. Sorusuna karşılık kendisine Steinweiss ile ilgili her şey anlatılmış ve hatta o gece Yaşam Boyu Başarı Ödülünü alacağı söylenmişti. Yapılan giriş konuşmasında, 1940 yılında Columbia Records için ilk plak kapağı tasarımını kimin yaptığını ve bu kişinin kongrede katılımcılara hitap edeceğini öğrenen Reagan ne kadar büyük bir şaşkınlık ve mutluluk yaşadığını hatırlıyor.

Ve zaman içinde çıktıkları ortak yolculuğun meyvelerine şimdi herkes ulaşabilir. Onun icra ettiği meslek üzerine ciddiyetle eğilen; bir yayınevi veya müzik endüstrisi için çalışan herkes, bu kitabı alarak kendilerini ödüllendirmek için bir sebep bulacaklardır. Bununla

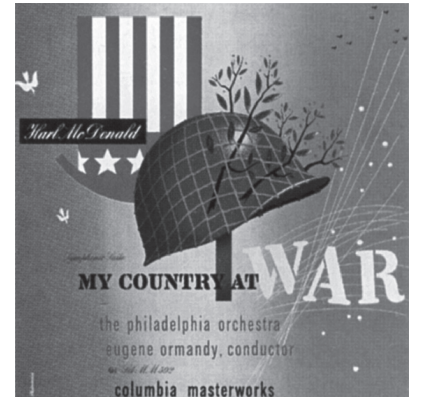
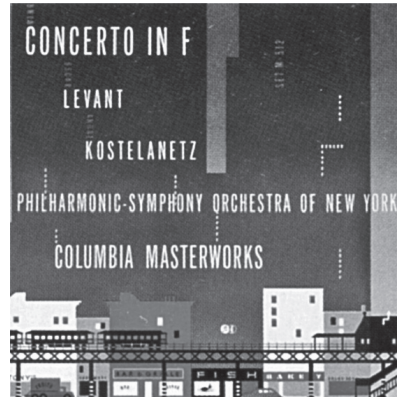
Larry Adler'in siyah beyaz portresindeki grafikler Bluenote kapaklarının öncüleri gibiler.

Gershwin kapağı, Alman sanat yönetmeni Willy Fleckhaus'un Twen dergisinin ticari markası haline getirdiği kornet çalgısını hatırlatmakta.

beraber insanlar 50 yılı aşkın bir zaman önce yapılmış bu çizimlerin günümüz tasarımcıları için ne

derece ilham verici olacağını sorabilirler. Özellikle beş yılın bile sonsuzluk gibi algılandığı,

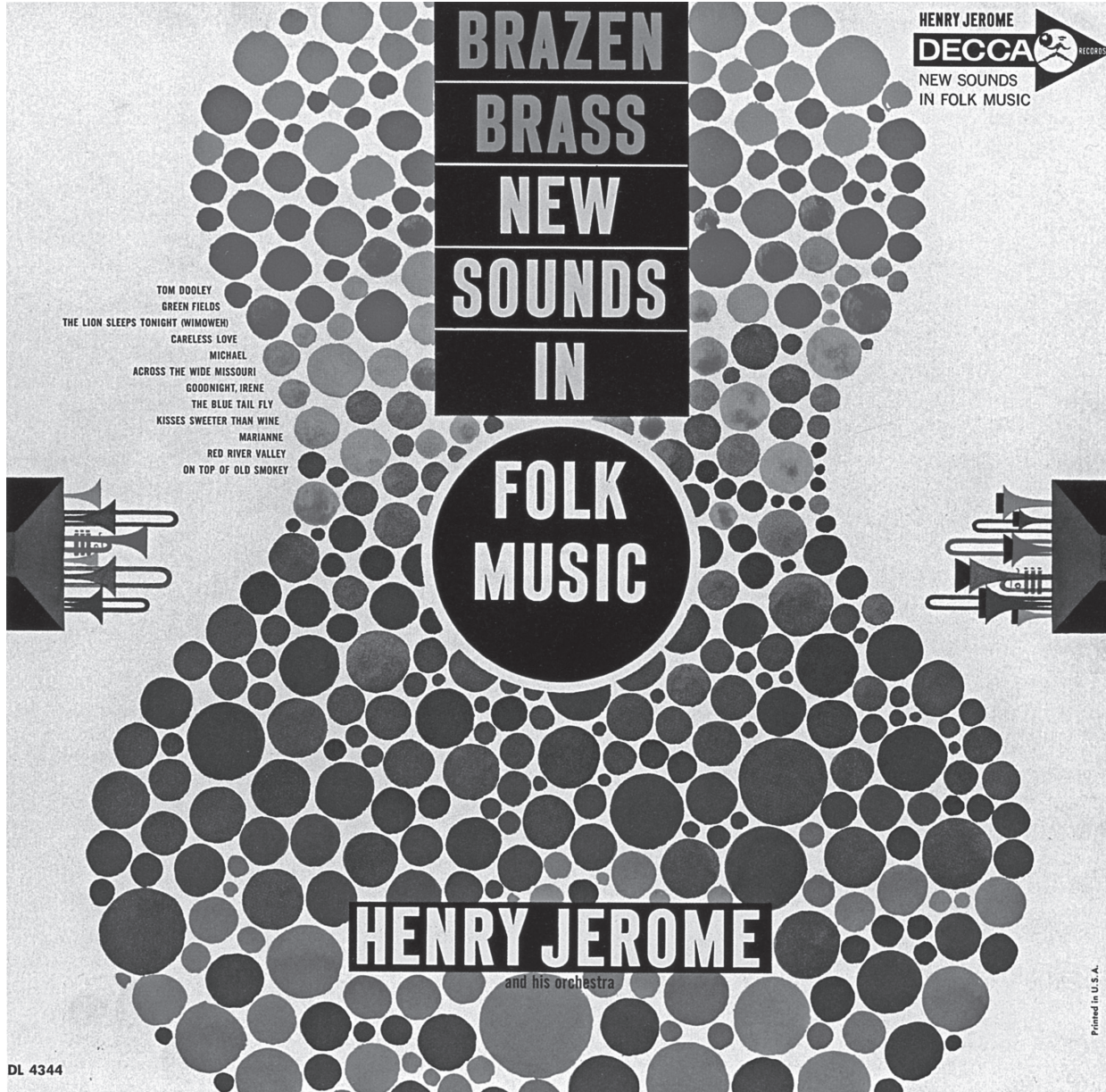

Steinweiss geleneksel Japon karakterlerine gönderme yapıyor.

trendlerin ve tarzların her yerde olduğundan daha hızlı bir şekilde değiştiği bir piyasada bu kaçınılmaz olacaktır. Piyasaya yeni çıkan

şarkıların sadece bilgisayarlara “download” edilerek dinlendiği bir çağda, müziği görsel olarak yorumlayan grafik çalışmalar

Renkler seslere dönüşüyor. Alex Steinweiss, Henry Jerome'un “Tom Dooley”, “Red River Valley” ve “Kisses Sweeter Than Wine” gibi folk klasiklerinin rahatlatan aranjmanlarını, rengârenk beneklerden bir desene dönüştürmüş.

DL 4344

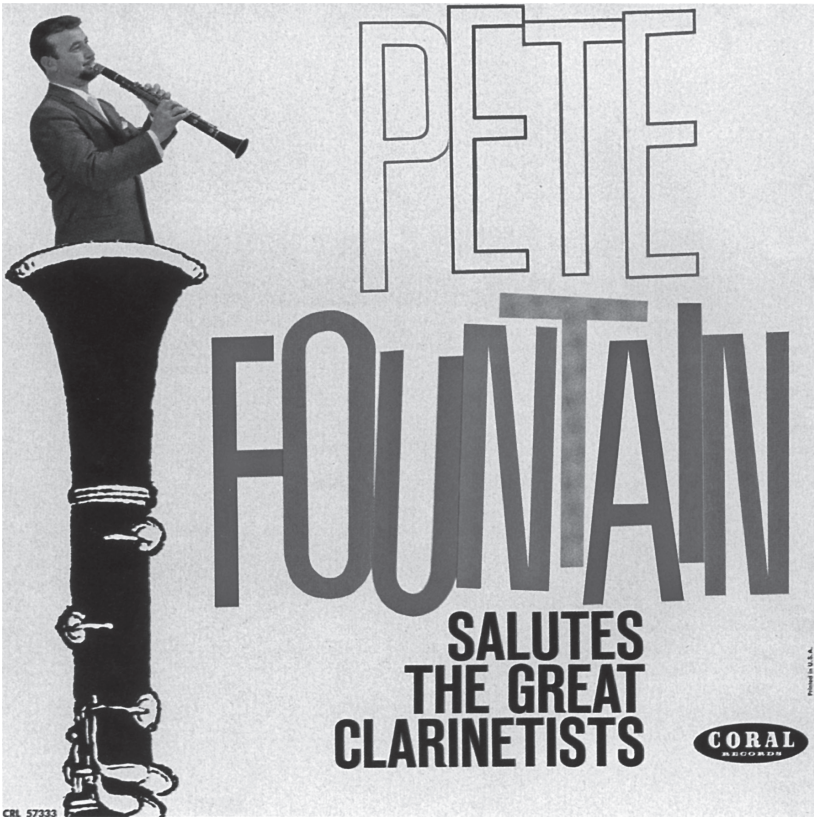

Tasarım tarihi açısından, bu gördüğümüz, illüstrasyon kullanan ilk plak kapağıdır. 1940'ta Steinweiss, Rodgers & Hart'ın 78'lik gramofon plağı “Smash Song Hits”in başlığını, Columbia Records'un New York ana binasının girişindeki siperliğe yerleştirmişti.

taşıdıkları önemden bir hayli fire verdiler. iPod'un “cover

flow” uygulamasında, posta pulu formatında mütevazı bir varlık gösterebilir de, birçok tasarım daha önceleri uzunçarılarda sahip oldukları şöhreti kaybettiler. Ancak her büyük trendin bir karşı hareketi olur ve son birkaç yıl içerisinde, birçok yeni albüm plak formatında piyasaya sürüldü. Bunlara tekrar piyasaya sürülen birçok eski albüm de eklendi. Dahası, şimdilerde tarihi göndermeleri özellikle temel alan illüstrasyonlar da oldukça popüler – geçmişe dönük bir trend var. Paul Renner, Jan Tschichold, Paul Rand, Heinz Edelmann, Milton Glaser, Peter Saville ve Neville Brody gibi isimler genç kuşak tasarımcılar ve illüstratörler tarafından el üstünde tutuluyor ve onurlandırılıyor. Gelecek birkaç sene içerisinde Steinweiss ismi de pekâlâ bunlara eklenebilir. Fakat işlerinize göndermeler yapılabilmesi için, aynı zamanda tanınmanız da gerekiyor. Peki kimdir bu Alex Steinweiss.

1917'de Brooklyn'de doğan Steinweiss, 1937'de New York'taki – o zamanlarda bile çok meşhur olan – Parsons School'dan mezun oldu. Hayran olduğu bir grafik tasarımcının New York'taki stüdyosunda bir süre çalıştıktan sonra, hayallerindeki işe kavuştu ve 1939'da Columbia Records'un sanat yönetmeni oldu. “O işi yapabilmek için üzerine para bile verirdim” diyor bugün. Peki albüm kapağının henüz icat bile edilmediği günlerde, Columbia Records neden bir sanat yönetmenine ihtiyaç duymuştu ki? O zamanlar bir klasik müzik konseri için gomalaktan yapılmış

üç dört plağa ihtiyaç vardı. Ses üretmek için bu miktarda ağır malzeme, dayanıklı karton, ağır kapaklar ve imitasyon deriyle kaplanmış bir sırt gerektiriyordu. “Albüm” terimi de buradan doğmuştu. Piyasada bunlara “mezar taşı” denirdi. Yalnızca ağırlıkları ve formatları yüzünden değil, aynı zamanda ön cephelerinde harflerden başka bir şey olmadığı için de böyle adlandırılırlardı. 70

yıl önce, sanat yönetmeninin tüm yapması gereken albümün üstüne çoğu zaman Antiqua harflerini kullanarak yazı yerleştirmekten ibaretti. Steinweiss’in zengin renklerle bezediği ve atıflarla dolu illüstrasyonlarına kadar, kapak grafikleri diye bir şey mevcut değildi ya da kendilerine kitap kapaklarını örnek almalarını buyuran sınırlamaları henüz aşamamışlardı. Birdenbire,

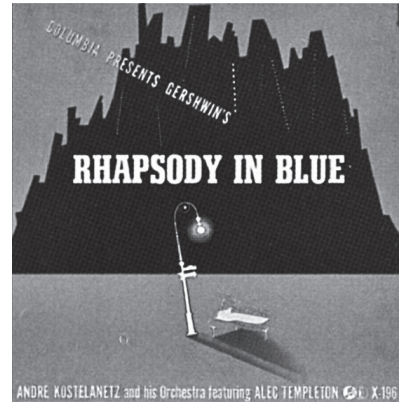
Alex Steinweiss uzunçalar kapak tasarımlarının prova baskılarıyla masasında görüldü. Kurum içinde çalışan ve müziği görselleştirmek zorunda olan grafik tasarımcılar kendi üsluplarının sınırları içinde işlev gösteremezler. Birçok grafik tarza gönderme yapabilmeli ve müziğe hizmet etmelidirler. Bununla beraber çok sayıda kapak, Steinweiss’in işi olduklarını açıkça belli ederler. Örneğin tıpkı Paul Rand gibi, Alex Steinweiss da birçok motifi tasarladıktan sonra imzalamış, yani imzası da kapakta basılmıştır.

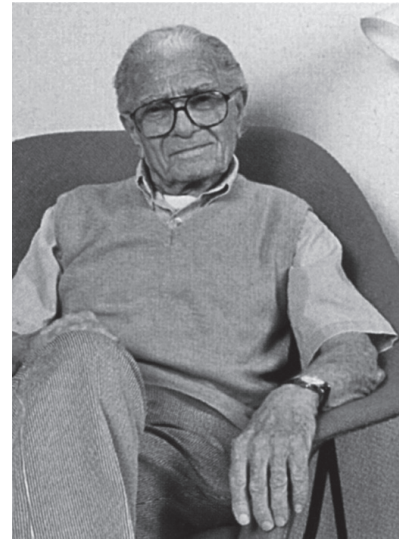
gerçeküstü motifler, perspektif etkisi veren desen dizileri, müziğe gönderme yapan renkler ve fontlar grafiklerde belirmeye başladı. Bu da, Steven Heller’in Steinweiss’in kariyeri üzerine deneme yazısında ortaya koyduğu gibi, Avrupa afiş tasarımının etkisini göstermekteydi. Ve onun çizimlerinin kullanıldığı uzunçaların satış rakamlarında yüzde birkaç yüzlük artış kaydedildi. Artık izlenmesi gereken yolun bu olduğu açığa çıkmıştı. Fakat rakipler de boş durmuyorlardı...

1972’de 55 yaşında olan Steinweiss istifa etti – zamanlar değişmişti ve bugün o kararı almasında kilit rol oynayan bir deneyimini, bir nebze melankoliyle, şöyle aktarıyor Steinweiss: “Bir gün bir plak şirketinin resepsiyonunda bekliyordum – üzerimde takım elbise ve kravat, diğerleri ise uzun saçlı, üzerlerinde etekleri püsküllü ceketler – o zaman anladım ki, benim miadım dolmuştu ve veda etmenin zamanıydı. Bu işin çehresi fazlasıyla değişmişti.” Kendini serbest stil işlere, kolajlara ve seramiklere adanmış 40 yıl boyunca, Steinweiss resim yapmaya ve çizmeye, bir yandan da tıpkı kendisi gibi geçmiş zamanlara ait müzikleri dinlemeye devam etti. ●

“Modern Albüm Kapağının Mucidi” Yazarlar: Kevin Reagan, Steven Heller, Alex Steinweiss. Ciltli, 422 sayfa. ISBN: 978-3-8365-0192-7, taschen.com

(Üstte) Tamı tamına 70 yıl önce, Alex Steinweiss Columbia Records için ilk illüstrasyonlu plak kapağını tasarladı. (Alta) Bugün 93. yaşını kutlayan Steinweiss.

Laf çok, iş yok!

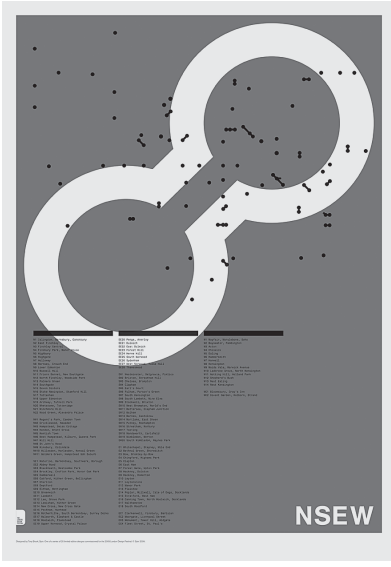
Rick Poynor
Eye, 74 Kış 2009
Çeviri: Ardan Ergüven

Londra Tasarım Festivali için tasarlanan afişler, İngiliz tasarımcıların biçime ne kadar az önem verdiğini gösteriyor.

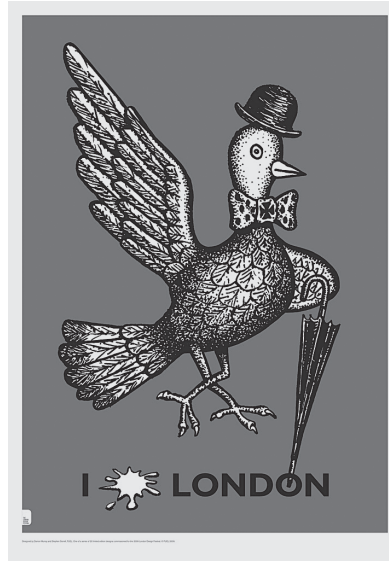
Birkaç ay önce, Tasarım Müzesi, İngiltere’de Tasarım (Conran Octopus, Ekim 2009) başlıklı bir kitap için grafik tasarım üzerine bir bölüm yazmamı istemişti. Bu çalışma sırasında Londra Tasarım Festivali’nin kurucuları John Sorell ve Pentagram’dan Domenic Lippa’nın Eylül 2009’da gerçekleşen festival için ısmarladıkları afişleri görmüş olmayı dilerdim. A1 boyutlarındaki yirmi afiş, V&A’da (Victoria ve Albert Müzesi) kısa bir süre için sergilendi ve daha sonra sınırlı sayıda kopyası Blanka (www.blanka.co.uk) tarafından satışa sunuldu. İngilizeli öncü tasarımcıların ve stüdyoların tasarladığı bu çalışmalar, İngiliz grafik tasarımının şimdi ne durumda olduğunu özetleyen sıradışı bir fırsat sunuyor.

İlk olarak afişler, ansızın biçim sorununu gündeme getiriyor. Bu artık grafik tasarımla ilgili olarak pek fazla konuşmadığımız bir konu. Biçime odaklanmak; dış görünüş ve stil kaygısı gibi görünüyor ve bu mesele müşterilerinizle tartışabildiğiniz süreç, strateji, kimlik ve markalama gibi ağırlığı olan konuların yanında çok daha önemsiz ve şahsi kalıyor.

Fakat İngiliz grafik tasarım kültürü içindeki varlığı uzun zamandır tehlike altında olan afiş, sabit bir angaryadır. Büyük ve boş bir dikdörtgeni tanımlayan dört kenar: hepsi bundan ibaret. Değişmeyen kaygı bu boşluğu hedef kitlenin dikkatini çeken, şaşırtıcı, anımsanabilir ve özgün görüntülerle doldurmaktır. Yoğun görsel düşünme gerektiren bu çalışma iyi bir şiir ya da pop şarkısı yazmak kadar çetrefillidir ve afiş tasarımı tarihindeki muhteşem buluşlar bunu daha da güçleştirir. Bu zorluğun üzerine bir de gerçek müşteri ve tanımlanmış izleyici olmamasına rağmen, afişin içeriği ve bakış açısıyla ilgili tüm sorumluluğun yüklendiğini düşünün.

Tony Brook, *Spin*.

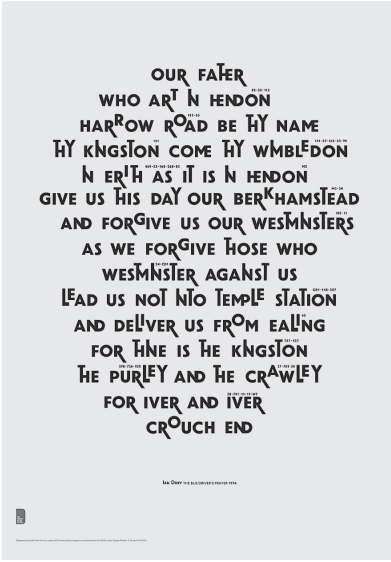
Damon Murray ve Stephen Sorell, *Fuel*.

Nick Bell, *Nick Bell Design*.

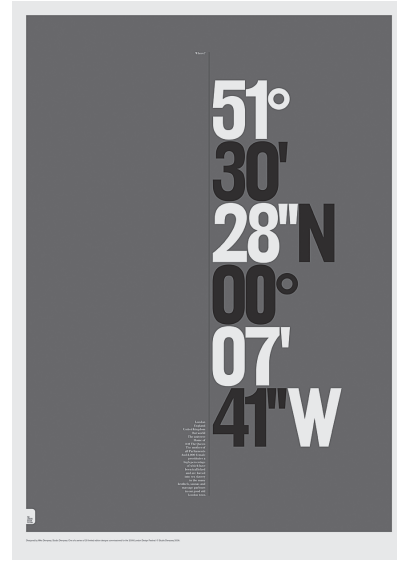
Morag Myerscough, *Studio Myerscough*.

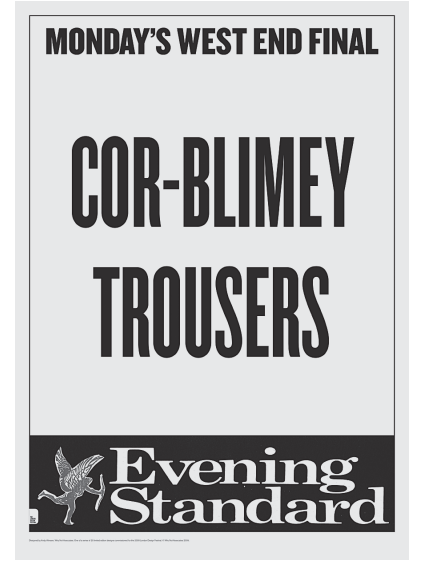
Frith Kerr.

Alan Kitching, *The Typography Workshop*.

Mike Dempsey.

Andy Altmann, *Why Not Associates*.

Yalnızca kırmızı ve siyah renklerin kullanıldığı afişler, serigrafi tekniğiyle basıldığı için dikkat çekici bir koleksiyon oluşturmuş. Bu afişlerin gösterdiği ilk şey, önlenemeyen, belki telafisi olmayacak kadar bağırان uydurukluk. Bu tasarımların çoğu geleneksel anlamda afiş değil. Bunlar gereğinden fazla büyütölmüş grafik oyun parçaları. Bibliothèque'ten Matt Willey ve Tony Brook'un çalışmaları şifreli şemalar gibi: hedef kitle halktan ziyade diğer tasarımcılar gibi görünüyor. Quentin Newark'ın, Robert Brownjohn dönemine göndermeler yapan düz tipografisi, Derek ve Fred Birdsall'ın (N1) yalnızca posta kodlarını yazdıkları afişleri gibi boşluğu doldurmaya çalışıyor. Boşluğu değerlendirmeleri güzel, fakat konuya uzak bir izleyici için düşüncecek pek fazla şey yok.

Yalnızca iki proje sokak afişinin iddialı gereksinimiyle Londra'ya aitmiş gibi görünüyor: Andy Altmann'ın *Evening Standard* gazetesinin son baskısını duyuran afişleri üzerine "Cor-blimey trousers" (Türkçe'deki benzeri: Sarı Çizmeli Mehmet

Ağa) yazdığı absürd çalışması ve Alan Kitching'in Londra'nın heyecanını inandırıcı bir biçimde ifade eden "Taxi!" imgesi. Söz konusu projenin belirgin hedeflerinden birini gerçekleştiren bu çalışmaya baktığınızda, dizgi harflerinin patlayıcı istifi ve konuyu aslından da iyi anlatan grafik uygulamanın enerjisi sayesinde sokakların güröltü ve patırtısını duyabiliyorsunuz.

Grafik tasarım her zaman benzer biçimde kullanılırsa, (daha kabaca söylersek klişeleşirse) seçilen konuların neler olacağı genellikle tahmin edilebilir. Piccadilly Sirki, Londra Metrosu, Londra otobüsleri ve hatta güvercinlerin nispeti bile afişlerde defalarca karşımıza çıkıyor. Fuel'in – şehrin kodamanlarının bir yorumu olan – sevimli güvercini bize nanik yaparak "Londra'ya pislerim" diyor.

İşte yine klişeleri en iyi kullanan proje, daha çok dikkat çekiyor: Ian Dury'nin yazdığı "Otobüs Şöförünün Duası"nı, tuhaf bir dizgiyle yorumlayan Frith Kerr'in çalışması, diğerlerinden daha tanıdık, esprili ve kalıcı olsa da gerçek bir afiş sayılabilir mi? Aynı mesele Londra'nın on yedi

kayıp nehrine vurgu yapan ve Thames Nehri'ni kırmızı dikey çizgilerle ifade eden Nick Bell'in, öncelikle kafa karıştıran grafik temsili için de geçerli değil mi? Özgün olmaya çalışan bu projenin afiş olup olmadığını turistlere sormak lazım.

Ayrıca Mike Dempsey'in profesyonel görgünün gereksinimlerini bir yana bırakarak, fahişelik sorununa değinme isteğine hayran oldum. Hiç kimse bu kadar ruhsuz ve provakatif olamazdı. Daha küçük basılsa yazık olmaz mıydı?

Eğer Londra afişleri İngiltere'nin en iyi grafik tasarımını temsil ediyorsa takılıp kalmış görünüyoruz. Söz konusu çalışmalar, genellikle kendini dünyanın tasarım merkezi olarak tanımlayan bir kentin, yüksek profilli bir festivali için tasarlanmış olsa da bu kavramı desteklemiyor. Düşüncelerle beraber biçimler de harcanmış görünüyor.

Bu tasarımcıların hiçbirisi ideal bir afiş tasarımcısının olması gerektiği gibi imge-üretici değil ve tipografi üzerindeki ısrarları bunu daha da belirginleştiriyor. Grafik tasarımcıların amacı grafik

iletişim olduğu sürece, temel yöntemler bu işin vazgeçilmezi olacaktır. İngiliz tasarımcıların bu gerçeği daha ciddiye almaları gerekir. ●

YAZILAR

Grafikerler Meslek Kuruluşu Derneği adına sahibi

Yeşim Demir

Sorumlu Yayın Yönetmeni

Osman Tülü

Katkıda Bulunan

Ardan Ergüven

Grafik Uygulama

Tipograf

Baskı

A4 Ofset

Para ile satılmaz. Tüm hakları saklıdır.

Grafikerler Meslek Kuruluşu Derneği
Ortaklar Caddesi, Bahçeler Sokağı 17/4
Mecidiyeköy 34394 İstanbul
Tel: (0212) 267 27 58
Faks: (0212) 267 27 59
info@gmk.org.tr www.gmk.org.tr